

Puntuació forçada

JOSEP RUAIX

Gravat de R. Stirling (Barcelona, 1855)

Vegem un parell d'usos de puntuació que podem titllar de mecanicistes o ultracorrectes.

1) El primer és l'ús de la coma en els encapçalaments de les cartes. Exemple:

*Estimat amic,
T'escric aquesta carta per fer-te saber que...*

És cert que així es fa en la tradició gràfica d'una sèrie de llengües; però la tradició catalana, paral·lela a la castellana, prefereix d'usar-hi els dos punts, i amb raó. En efecte:

- la fórmula d'encapçalament no és pròpiament un vocatiu, com molts creuen (i per això hi troben escaient la coma), sinó una frase introductòria, com ho demostra l'entonació, que no és ascendent sinó descendent. Compareu: *T'escric aquesta carta, estimat amic, per fer-te saber que...* (on *estimat*

amic és un vocatiu, entonació ascendent) / *Estimat amic: T'escric aquesta carta per fer-te saber que...* (on *Estimat amic* té una entonació diferent, descendent; per tant, no és cap vocatiu). La pausa que s'hi fa, doncs, no és menor (com quan escrivim coma), sinó mitjana o fins i tot major (com quan escrivim dos punts o punt);

- des del punt de vista gràfic, no és estètic escriure majúscula després d'una coma, mentre que sí que ho és després de dos punts¹;

- en escrits antics, les fórmules en qüestió solen acabar en punt o en dos punts (no en coma), cosa que indica també que la pausa no queda ben re-

flectida per la coma. Exemples (en català i en llatí): *Molt car primogènit. Entès havem que...* / *Reverendissimi patres et amici carissimi. Dignum...* / *Pater reverendissime: zelus fidei...* / *Mestre Nicolau: Segons tenor de una vostra letra...* / *Sanctissime Pater. Quorumdam amicorum...* (tretes d'unes cartes medievals²). *Car cosí. Com Rodrigo de la Guitarra, ministrer del senyor rey, vage a nós per honor e reverència vostra...* (començament d'una carta renaixentista³);

- hi ha bons autors que han usat els dos punts en els encapçalaments de les cartes. Exemples (arreglats casualment): *Estimat amic: En sol·licitar-me un epíleg...* / *Estimat espòs: Estesa sobre les fredes rajoles de la meva presó...* (Ruyra, OC, pp. 631 i 1364). *Senyor: Encarregats per la senyora Tal...* (Carner, trad. de *Pickwick*, p. 327). Pompeu Fabra vacil·lava: a vegades usava

la coma, a vegades els dos punts i fins i tot el punt⁴;

- els tractadistes Solà-Pujol (*Tractat de puntuació*, pp. 48-51 i 60-61) també recomanen l'ús dels dos punts en l'encapçalament de les cartes.

Per això s'hauria d'abandonar l'ús de la coma en els encapçalaments dels textos epistolars –que es fa, més que res, com a reacció anticastellana, és a dir, com a ultracorrecció– i usar-hi tranquil·lament els dos punts, seguint la nostra autèntica tradició. Exemple:

Estimat amic:

T'escric aquesta carta per fer-te saber que...

2) L'altre ús de la puntuació que trobem forçat ve a ser un cas invers del precedent. Ens referim a l'ús dels dos punts (en lloc de coma) després de l'adverbi conjuncional *ara* (reducció de *ara bé*). En efecte, encara que hom voldria marcar, amb els dos punts, que aquest *ara* té una entonació diferent de l'*ara* adv. de temps, no és bo de posar-hi aquest signe, perquè la partícula té massa poca entitat i, per altra banda, és lògic que hi posem el mateix signe que posaríem després de la forma completa *ara bé*. Exemple defectuós: «Això no m'agrada. *Ara*: si tu ho vols, ho faré.» Ex. corregit: *Això no m'agrada. Ara, si tu ho vols, ho faré.* (Compareu: *Això no m'agrada. Ara bé, si tu ho vols, ho faré.*)

Algú dirà que, amb la coma, no queda prou clar quina entonació cal donar al mot *ara*. Sí, però és que, en general, la coma pot tenir diverses entonacions i, de moment, no s'ha inventat cap sistema per a distingir-les. Cal deixar un cert marge a la intel·ligència i traça del lector. ♦

(Extret del llibre *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 1, pp. 103-105)

¹ Potser per això els italians, que tenen força gust estètic, solen escriure en minúscula el mot que ve després de l'encapçalament.

² Publicades a cura de Jaume de Puig dins ATCA (Arxiu de Textos Catalans Antics), 2, pp. 328-345.

³ Dins *Les poesies de Jordi de Sant Jordi*, a cura de M. de Riquer i L. Badia.

⁴ Cf., p.e., un seu epistolari dins LAMUELA-MURGADES, *Teoria de la ll. lit. segons Fabra*, pp. 219ss, i P. COROMINES, OC, p. 1591.